

บทที่ 5

อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการออกแบบเพื่อพัฒนางานประยุกต์ศิลป์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น : ศิลปหัตถกรรมทอเสื่อจันทบูรมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาประวัติความเป็นมา แนวคิด รูปแบบ เทคนิค และกระบวนการสร้างงานประยุกต์ศิลป์จากเสื่อจันทบูร 2) ศึกษาสภาพปัญหาในการสร้างสรรค์หรือการออกแบบที่ทำให้ไม่ได้รับความนิยมเท่าที่ควร 3) ออกแบบงานประยุกต์ศิลป์จากการสำรวจและศึกษาข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาศิลปหัตถกรรมทอเสื่อจันทบูรให้มีรูปแบบที่เหมาะสมกับความต้องการของตลาดหรือกลุ่มลูกค้าในยุคสมัยปัจจุบันมากขึ้น โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างคือ ประธานกลุ่มทอเสื่อฯ ผู้ประกอบการ นักออกแบบ ช่างทอเสื่อ ประชาชนหรือนักท่องเที่ยวที่สนใจในงานออกแบบประยุกต์ศิลป์จากเสื่อจันทบูร และนักศึกษาสาขาวิชาศิลปกรรม ชั้นปีที่ 2 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เครื่องมือวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง แบบสอบถามปลายปิด ภาพร่างต้นแบบงานประยุกต์ศิลป์จากเสื่อจันทบูรรูปแบบใหม่ แบบประเมินเพื่อวัดระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทางการออกแบบที่มีต่อภาพร่างต้นแบบงานประยุกต์ศิลป์จากเสื่อจันทบูรรูปแบบใหม่ ต้นแบบงานประยุกต์ศิลป์จากเสื่อจันทบูรรูปแบบใหม่ แบบประเมินเพื่อวัดระดับความคิดเห็นต่อความเหมาะสมในต้นแบบของงานประยุกต์ศิลป์จากเสื่อจันทบูรรูปแบบใหม่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้หลักทฤษฎีและเหตุผลการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ค่าความถี่ ร้อยละและค่าเฉลี่ย

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลจากการศึกษาประวัติความเป็นมา แนวคิด รูปแบบ เทคนิค และกระบวนการสร้างงานประยุกต์ศิลป์จากงานศิลปหัตถกรรมทอเสื่อจันทบูร

จากการศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่มผู้ผลิตเสื่อจันทบูรเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา แนวคิด รูปแบบ เทคนิคและกระบวนการสร้างงานประยุกต์ศิลป์จากเสื่อจันทบูร โดยแบ่งออกเป็น 4 พื้นที่ที่ศึกษา ได้แก่ ศูนย์ศิลป์เสื่อบางสระแก้ว กลุ่มทอเสื่อกกสุริยา ตำบลบางสระแก้ว อำเภอแหลมสิงห์ และศูนย์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านการทอเสื่อ ศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านทอเสื่อกกบ้านเสม็ดงาม หมู่บ้านเสม็ดงาม ตำบลหนองบัว จังหวัดจันทบุรี พบว่า

1. ศิลปหัตถกรรมทอเสื่อจันทบูรมีประวัติความเป็นมาจากการที่ชาวญวนซึ่งอพยพมาจากประเทศเวียดนามมาอาศัยอยู่บริเวณปากแม่น้ำจันทบุรี พื้นที่ตำบลเกาะขวาง เกาะโตนด เกาะตะเคียนเสม็ดงาม บางสระแก้ว ท่าแฉลบ บางส่วนไปอยู่ในตัวเมืองบริเวณวัดโรมัน จันทนิมิต ได้นำเอาความรู้เรื่องการทอเสื่อจากพี่ชนิตหนึ่ง คือ กก มาทอเป็นเสื่อ นำความรู้เรื่องของการย้อมสีเส้นกกมาทอโดยสอดสีที่ละเส้นให้เป็นลวดลาย ชาวญวนและชาวบ้านประกอบอาชีพทอเสื่อจนมาถึงยุคที่ตลาดพลอยรุ่งเรืองก่อนที่ได้เปลี่ยนไปค้าพลอยซึ่งทำรายได้ดีกว่าและไม่ต้องใช้เวลานานเท่ากับการทอเสื่อขาย การทอเสื่อจึงลดลงน้อยลง ต่อมาสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ 7

ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรกิจกรรมการทอเสื่อจันทบูร ณ วัดญวน ได้ทรงพัฒนาการทอเสื่อจันทบูรที่เป็นหัตถกรรมพื้นบ้านให้เป็นอาชีพหลักและมีชื่อเสียงของชาวจันทบุรีอีกครั้ง และมีความเจริญก้าวหน้ากว่าเดิมเป็นอย่างมาก โดยมีพระราชดำริให้ปรับปรุงกรรมวิธีการผลิตใหม่เพื่อให้เกิดความทันสมัยและมีคุณภาพที่ดีขึ้น ได้ทรงเข้ามาสนับสนุนส่งเสริมผลิตภัณฑ์จากเสื่อกกในรูปแบบอื่นๆ เช่น กระเป๋าสตรี แฟ้มเอกสาร ฯลฯ จึงทำให้ผลิตภัณฑ์จากเสื่อกกจันทบุรีได้รับความนิยมขึ้นมากอีกครั้ง จนกระทั่งมีชื่อเสียงแพร่หลายมาจนทุกวันนี้

2. แนวคิดในการสร้างงานประยุกต์ศิลป์จากงานศิลปหัตถกรรมทอเสื่อจันทบูร

2.1 สร้างขึ้นเพื่อใช้งาน เช่น บู๊พื้นสำหรับนอน สำหรับนั่ง บู๊พื้นห้องรับแขกแทนพรม

2.2 สร้างขึ้นเพื่อใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา บู๊ลาดตามพื้นโบสถ์วิหาร เพื่อความสวยงาม

2.3 แปรรูปเป็นสินค้าของฝากและของที่ระลึก เช่น กระเป๋า เสื่อรองจาน ที่รองแก้ว รองเท้าแตะ กล่องใส่กระดาษเช็ดหน้า หมวก ฯลฯ

2.4 สร้างขึ้นเพื่อประดับตกแต่งบ้าน ร้านค้า สถานที่ต่างๆ

3. รูปแบบในการสร้างงานประยุกต์ศิลป์จากงานศิลปหัตถกรรมทอเสื่อจันทบูร

จาก 4 พื้นที่ที่ศึกษา ได้แก่ ศูนย์ศิลป์เสื่อบางสระแก้ว กลุ่มทอเสื่อกกสุริยา ตำบลบางสระแก้ว อำเภอแหลมงสิงห์ และศูนย์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านการทอเสื่อ ศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านทอเสื่อกกบ้านเสม็ดงาม หมู่บ้านเสม็ดงาม ตำบลหนองบัว จังหวัดจันทบุรี พบว่า มีรูปแบบในการผลิตสินค้า 2 ประเภท คือ

3.1 สินค้าประเภทเสื่อ ได้แก่ เสื่อม้วนหรือเสื่อผืน เสื่อพับ เสื่อบุฟองน้ำ และเสื่อรองนั่ง

3.2 สินค้าประเภทงานออกแบบประยุกต์ศิลป์จากเสื่อจันทบูร ซึ่งแบ่งตามลักษณะการใช้งาน คือ

3.2.1 กลุ่มของใช้ ได้แก่ กระเป๋าสตรี กระเป๋าเอกสาร กระเป๋าพกพา กระเป๋าใส่เหรียญ กระเป๋าอุปกรณ์เครื่องเขียน กล่องใส่กระดาษเช็ดหน้า กล่องใส่ซอง กล่องเอนกประสงค์ กล่องใส่ผ้าที่ใส่จดหมาย หมวก หมอน ถึงขยะ รองเท้าแตะ เสื่อรองจานและที่รองแก้ว

3.2.2 กลุ่มของตกแต่ง ได้แก่ กรอบรูป ตุ๊กตาติดผนังเด็กชาย – เด็กหญิง เป็นต้น

4. เทคนิคและกระบวนการสร้างงานประยุกต์ศิลป์จากงานศิลปหัตถกรรมทอเสื่อจันทบูร

เริ่มตั้งแต่การปลูกกกซึ่งเป็นกกพันธุ์ต้นกลมที่เจริญเติบโตได้ในน้ำกร่อย มีความโดดเด่นแตกต่างจากกกพื้นที่อื่น คือ เส้นกกจะมีความเหนียว นุ่ม ทนทาน มีเส้นเล็กละเอียด มันวาว ถือเป็นคุณสมบัติพิเศษของเสื่อจันทบูร เมื่อต้นกกยาวเต็มที่ชาวบ้านจะใช้เคียวตัดกอไปรวมกันเป็นมัดแล้วนำไปคัดแยกความยาวของต้น ซึ่งเรียกกันว่าสะบัดกก จากนั้นทำการจักกกโดยผ่าต้นกกออกเป็นซีกตามขนาดของต้นแล้วรีดเอาไส้กกออกจนเหลือแต่ผิวกก จากนั้นนำมามัดเป็นกำแล้วนำไปแขวนผึ่งลมหรือตากแดดจัดๆ ให้แห้ง เมื่อแห้งดีแล้วก็นำกามาหิวเพื่อไม่ให้เส้นกกติดกัน แล้วนำไปแช่น้ำประมาณ 1 คืน ก่อนจะย้อมสีในน้ำเดือดประมาณ 2 รอบเพื่อให้สีติดทนนาน หลังจากนั้นนำไปแช่ในน้ำเย็นเพื่อกันสีลอก แล้วนำขึ้นแขวนที่ราวไม้ไผ่ ตากแดดและลมทิ้งไว้เพื่อให้เส้นกกคืนตัว เมื่อเส้นกกแห้งสนิทก็เก็บไว้ใช้ทอและแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่อไป

การทอเสื่อผืนใหญ่ต้องใช้คน 2 คน สำหรับการทอเสื่อขนาดใหญ่ โดยคนแรกจะทำหน้าที่สอดเส้นกกเข้าไปในช่องว่างระหว่างคู่ของเส้นเอ็น เรียกว่า คนพุ่ง ทำหน้าที่พุ่งกกและคอยเปลี่ยนสีเส้นกก ให้ตรงตามลายที่ต้องการ ส่วนอีกหนึ่งคนจะทำหน้าที่ทอเรียกคนทอหรือคนกระทบ

โดยการพลิกพื้ขึ้นเรียกว่าหงาย เมื่อคนพุงสอดเส้นกกเข้าไปแล้วดึงไม้พุงออกคนทอกก็จะออกแรงดึงพื้กระทบเข้าหาตัว 1 ครั้ง แล้วพลิกพื้ออกจากตัวพอประมาณ กดขอบพื้ลงเรียกว่า คั่ว เมื่อคนพุงสอดเส้นกกเข้าไปแล้วดึงไม้พุงออก คนทอกก็จะออกแรงดึงพื้กระทบเข้าหาตัว 1 ครั้ง เหมือนครั้งแรก โดยดึงเข้าหาตัวด้วยน้ำหนักที่พอเหมาะและเสมอกันทั้งสองด้าน ทำสลับเช่นเดียวกันนี้เรื่อย ๆ จนครบทั้งพื้ ส่วนใหญ่จะมีความยาวประมาณ 2 เมตร ส่วนเส้นพื้ที่มีขนาดเล็กจะใช้คนทอเพียงคนเดียว ส่วนใหญ่จะเป็นการทอยกลาย และเส้นพื้ที่ได้จะนำไปแปรรูปเป็นของใช้และของตกแต่ง เช่น กระจเป่า ปกสมุดโน้ต เสื้อรองจาน เป็นต้น

การแปรรูปเส้นพื้ให้เป็นเส้นพื้และงานออกแบบประยุกต์ศิลป์มีขั้นตอนในการดำเนินการ 3 ขั้นตอน ได้แก่

1. ขั้นตอนการออกแบบ เป็นการรวบรวมจินตนาการมาสู่การสร้างสรรค์แนวความคิดในการออกแบบ ส่วนใหญ่ยังทำตามต้นแบบดั้งเดิมไม่ได้เปลี่ยนแปลงอะไรมาก สำหรับรูปแบบใหม่ๆ จะเป็นงานสั่งทำ โดยมีผู้ออกแบบมาให้ทำตามจำนวน สินค้าที่วางจำหน่ายจะผลิตตามแบบที่เคยทำอยู่ตลอด การวาดแบบจะทำลงบนกระดาษแข็งทำเป็นชิ้นส่วนต่างๆ เช่น กระจเป่า มีด้านหน้า ด้านหลัง และส่วนก้นกระจเป่า

2. ขั้นตอนการตัดเย็บ เป็นขั้นตอนที่ต้องเลือกรูปร่าง สัดส่วนของผลิตภัณฑ์และลดรายละเอียดแล้วนำมาตัดเย็บเป็นชิ้นส่วน โดยขั้นตอนการเย็บนั้นช่างตัดเย็บจะนำแบบของชิ้นส่วนต่างๆ มาทาบบลงกับเส้นพื้แล้วตัดตามแบบจากนั้นนำไปปะกบติดกับแบบซึ่งเป็นกระดาษแข็ง เป็นขั้นตอนของการเตรียมชิ้นส่วนต่างๆ ในการประกอบขึ้นเป็นรูปทรง

3. ขั้นตอนการขึ้นรูป เป็นขั้นตอนที่ได้ตัวสินค้าโดยสมบูรณ์ คือ เป็นการนำชิ้นส่วนต่างๆ ที่ตัดเย็บกันริมแล้วมาประกอบเป็นรูปทรงของสินค้าประเภทต่างๆ การประกอบเป็นรูปทรงนั้นจะใช้วิธีการเย็บสอยด้วยมือ ยังใช้จักรเย็บไม่ได้ เช่น กระจเป่าสตรี ก่องใส่ของทรงกลม ทรงกระบอก ทรงรี ทรงเหลี่ยม วัสดุที่นำมาใช้ร่วมกับการผลิต เช่น ผ้า เป็นผ้าโทเล หนังเทียม ซึ่งเป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่ช่วยเสริมความแข็งแรงทนทานให้กับผลิตภัณฑ์

สรุปผลจากการศึกษาสภาพปัญหาในการสร้างสรรค์หรือการออกแบบที่ทำให้ไม่ได้รับความนิยมน่าที่ควร

จาก 4 พื้นที่ที่ศึกษา ได้แก่ ศูนย์ศิลป์เส้นบางสระเกล้า กลุ่มทอเสื่อกสุริยา ตำบลบางสระเกล้า อำเภอลำลูกเกด และศูนย์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านการทอเสื่อ ศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านทอเสื่อกบ้านเสม็ดงาม หมู่บ้านเสม็ดงาม ตำบลหนองบัว จังหวัดจันทบุรี พบว่า ปัญหาในการสร้างสรรค์ หรือการออกแบบ ที่ทำให้ไม่ได้รับความนิยมน่าที่ควรเกิดจากปัญหาในการดำเนินงาน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการผลิตและด้านการตลาด

ด้านการผลิต

1. การผลิตในปัจจุบันประสบปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบ พื้นที่ปลูกวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต เช่น กก ปอ มีจำนวนลดลง เมื่อมีไม่เพียงพอต่อการผลิตก็ต้องจัดหาจากภายนอก ซึ่งมีราคาแพง

2. การผลิตงานส่วนใหญ่เป็นการผลิตแบบดั้งเดิม ยังไม่ค่อยพัฒนารูปแบบมากนัก และส่วนใหญ่จะผลิตตามที่ได้รับสั่งให้ผลิต

3. ขาดกำลังคนหรือสมาชิกที่จะมาช่วยกันทำอย่างจริงจัง ที่ทำกันอยู่ก็มีอายุมากกันแล้ว ทำได้เท่าที่กำลังจะทำไหว คนรุ่นใหม่ไม่ค่อยสนใจนักเพราะได้ค่าแรงน้อย ไม่พอใช้

4. ผู้ผลิตขาดแรงจูงใจในการออกแบบใหม่ๆ

5. การแข่งขันจากผู้ผลิตในเขตภูมิภาคอื่นๆ เช่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลาง ซึ่งได้มีการพัฒนารูปแบบอย่างต่อเนื่อง กำลังคนสูงกว่า และมีภาครัฐและเอกชนนำงบประมาณจัดทำโครงการส่งเสริมให้แปรรูปผลผลิตและเพิ่มมูลค่าอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ผลผลิตในหลายท้องที่จึงได้รับการส่งเสริมและพัฒนาจนมีคุณภาพดีขึ้นและมีรูปแบบที่น่าสนใจ

ด้านการตลาด

1. ปัจจุบันมีผลิตภัณฑ์อื่นเข้ามาทดแทนการใช้เสื่ออกมากมายให้เลือก นับตั้งแต่เสื่อน้ำมัน พรม กระเบื้องปูพื้นพลาสติกและอื่นๆ ทำให้กระแสความนิยมและความจำเป็นในการใช้เสื่ออกลดลง

2. ตลาดผลิตภัณฑ์จากกกไม่แน่นอน ทั้งนี้สินค้าจากกกมีการผลิตมากขึ้น แต่ผู้บริโภคยังไม่นิยมมากนักเพราะไม่ใช่สินค้าที่จำเป็น และการใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันมีน้อย

สรุปการออกแบบงานประยุกต์ศิลป์จากการสำรวจและศึกษาข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาศิลปหัตถกรรมทอเสื่อจันทบุรีให้มีรูปแบบที่เหมาะสมกับความต้องการของตลาดหรือกลุ่มลูกค้าในยุคสมัยปัจจุบันมากขึ้น

1. การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนหรือนักท่องเที่ยวที่สนใจในสินค้างานประยุกต์ศิลป์จากเสื่อจันทบุรีที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจากการสุ่มโดยเจาะจงสถานที่ ได้แก่ ศูนย์ศิลป์เสื่อบางสระแก้ว กลุ่มทอเสื่อทอสุริยา ตำบลบางสระแก้ว อำเภอแหลมงสิงห์ และศูนย์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านการทอเสื่อ ศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านทอเสื่อกกบ้านเสม็ดงาม หมู่บ้านเสม็ดงาม ตำบลหนองบัว จังหวัดจันทบุรี เลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ จำนวน 50 คน ด้วยแบบสอบถามปลายปิดประกอบภาพถ่าย เพื่อให้ได้ข้อมูลความคิดเห็นที่มีต่อการออกแบบงานประยุกต์ศิลป์จากเสื่อจันทบุรีรูปแบบเดิมและความต้องการในการพัฒนารูปแบบใหม่ด้วยแบบสอบถามที่มีการกำหนดคำตอบให้และประมาณค่า พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุประมาณ 26 – 30 ปี มีรายได้ 10,001 – 20,000 บาท มีความรู้จักเสื่อจันทบุรีและเคยพบเห็นงานประยุกต์ศิลป์จากเสื่อจันทบุรีมาก่อน มีความคิดเห็นต่องานรูปแบบเดิม ในด้านรูปแบบว่า เหมาะสม ในด้านสีสันทว่า เหมาะสม ในด้านประโยชน์ใช้สอยว่า ยังไม่เหมาะสม และ ในด้านการใช้งานว่า เหมาะสม มีความคิดเห็นต่อความนิยมในการตัดสินใจซื้อสินค้าฯ คือ ปัจจัยเรื่องมีสีสันทสวยงาม มีความคิดเห็นที่ว่าหากจะมีการออกแบบเพื่อพัฒนารูปแบบของงานประยุกต์ศิลป์จากเสื่อจันทบุรีว่า น่าสนใจ ต้องการให้มีการออกแบบฯ โดยเน้นในด้าน มีสีสันทสดใส เด่น มากที่สุด มีความต้องการให้มีการออกแบบเพื่อพัฒนางานประยุกต์ศิลป์จากเสื่อจันทบุรี ประเภทกล่องใส่ของ มากที่สุด มีความต้องการให้ออกแบบฯ รูปแบบร่วมสมัย สากล มากที่สุด

2. ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษารูปแบบและแนวทางในการออกแบบเพื่อพัฒนางานประยุกต์ศิลป์จากเสื่อจันทบุรีโดยนำความคิดเห็นของผู้ผลิตและประชาชนหรือนักท่องเที่ยวที่สนใจฯ กลุ่มตัวอย่างมาดำเนินการวิเคราะห์ สังเคราะห์และจัดปฏิบัติการเพื่อออกแบบและพัฒนางานประยุกต์ศิลป์จากเสื่อจันทบุรี โดยผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัยและนักศึกษาสาขาวิชาศิลปกรรม คณะมนุษยศาสตร์และ

สังคมศาสตร์ ชั้นปีที่ 2 ได้รูปแบบแนวทางของงานประยุกต์ศิลป์จากสื่อจันทบูรแนวทางต่างๆ ที่มีลักษณะต่างกันทั้งในด้านรูปแบบ เทคนิควิธีการ ประโยชน์ การใช้งาน จำนวน 10 รูปแบบ ได้แก่ ภาพปะติดประดับผนัง นาฬิกาแขวนผนัง กระเป๋าสตรี ตุ๊กตา ก่องอเนกประสงค์ แก้ว ตะกร้าใส่ของ เบ็ดเตล็ด ที่ใส่โปสการ์ด กระบอกใส่กระดาษ และสมุดโน้ต

3. เมื่อได้ภาพร่างของงานประยุกต์ศิลป์จากสื่อจันทบูร จำนวน 10 แบบแล้ว ได้จัดทำแบบประเมินเพื่อวัดระดับความเหมาะสมของการออกแบบภาพร่างต้นแบบในการออกแบบงานประยุกต์ศิลป์จากสื่อจันทบูรรูปแบบใหม่ ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญทางการออกแบบ จำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินความคิดเห็นความเหมาะสมในรูปแบบของงานประยุกต์ศิลป์จากสื่อจันทบูรที่สอดคล้องกับประโยชน์ใช้งาน ความสวยงามและความต้องการของผู้บริโภค พบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความพึงพอใจในภาพร่างต้นแบบในการออกแบบงานประยุกต์ศิลป์จากสื่อจันทบูรรูปแบบใหม่ มากที่สุด ได้แก่ กระเป๋าสตรี นาฬิกาแขวนผนัง ภาพปะติดประดับผนัง ตะกร้าใส่ของเบ็ดเตล็ด ก่องอเนกประสงค์ แก้ว ที่ใส่โปสการ์ด สมุดโน้ต ตุ๊กตา และกระบอกใส่กระดาษ ตามลำดับ

4. จัดทำต้นแบบงานประยุกต์ศิลป์จากสื่อจันทบูรรูปแบบใหม่แล้วนำไปสำรวจความพึงพอใจกับประชาชนหรือนักท่องเที่ยวที่สนใจที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจากการสุ่มโดยเจาะจงสถานที่ ได้แก่ ศูนย์ศิลป์สื่อ บางสระแก้ว กลุ่มทอเสื่อกกสุริยา ตำบลบางสระแก้ว อำเภอแหลมงสิงห์ และศูนย์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านการทอเสื่อ ศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านทอเสื่อกกบ้านเสม็ดงาม หมู่บ้านเสม็ดงาม ตำบลหนองบัว จังหวัดจันทบุรี เลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ จำนวน 100 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีช่วงอายุ 31 - 40 ปี มีรายได้ต่อเดือน 20,001 - 30,000 บาท มีความพึงพอใจในต้นแบบงานประยุกต์ศิลป์จากสื่อจันทบูรรูปแบบใหม่ มากที่สุด ได้แก่ ภาพปะติดประดับผนัง นาฬิกาแขวนผนัง กระเป๋าสตรี ตะกร้าใส่ของเบ็ดเตล็ด แก้ว ก่องอเนกประสงค์ ตุ๊กตา ที่ใส่โปสการ์ด กระบอกใส่กระดาษและสมุดโน้ตตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

ศิลปหัตถกรรมทอเสื่อจันทบูรมีประวัติความเป็นมา แนวคิด รูปแบบ เทคนิค วัสดุ กระบวนการทอเสื่อ และกระบวนการสร้างงานประยุกต์ศิลป์จากสื่อจันทบูรที่ได้รับสืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ จนกลายเป็นวิถีชีวิต เป้าหมายของการผลิต คือ การดำรงอยู่ของครอบครัวและชุมชนโดยการพึ่งพาแรงงานในครอบครัว พึ่งทรัพยากรที่หาได้ในท้องถิ่นและพึ่งกันเองในชุมชน จนเกิดการรวมกลุ่มและได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานอื่นๆ ตามนโยบายของรัฐบาล ทำให้ผลิตภัณฑ์มีรูปแบบหลากหลายมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุเทพ สุสาสนี (2552) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาผลิตภัณฑ์จากกกในตำบลบางสระแก้ว อำเภอแหลมงสิงห์ จังหวัดจันทบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษากระบวนการผลิตเสื่อ การทอลวดลายสี รูปแบบการแปรรูปผลิตภัณฑ์ และถ่ายทอดความรู้ของตำบลบางสระแก้ว อำเภอแหลมงสิงห์ จังหวัดจันทบุรี พบว่าจากการทอเสื่อแบบดั้งเดิมด้วยลวดลายธรรมชาติ ได้มีการขยายเป็นลวดลายลายดำแดงขัด 2 คือเป็นลายขัด 2 มีสีดำและสีแดง จากนั้นได้มีการพัฒนาเป็นลวดลายต่างๆ เช่น ลายลูกโซ่ ลายน้ำไหล ได้มีการเรียนรู้เรื่องการย้อมสีแบบมัดหมี่และแบบถักเปีย มีการพัฒนาการย้อมเส้นกกให้มีความสดใสเข้ากับยุคสมัยมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของลักษณาพร โรจน์พิทักษ์กุล (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การต่อยอดภูมิปัญญาการทอเสื่อกกโดยการออกแบบและพัฒนาลวดลายด้วยรูปทรงเรขาคณิตของวิสาหกิจชุมชนแปรรูป

เสื่อกกบางพลวง อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบท แนวคิด หลักการ หลักฐานทางภูมิปัญญา ตลอดจนการจัดการความรู้เกี่ยวกับการทอเสื่อกกของกลุ่มผู้ประกอบการ อาชีพทอเสื่อกก ของอำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี และเพื่อต่อยอดภูมิปัญญาเดิม โดยการออกแบบ และพัฒนาลวดลายเสื่อกกด้วยรูปทรงทางเรขาคณิตที่เป็นเอกลักษณ์ชุมชนโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาดูงาน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทำให้เกิด การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ให้เข้ากับวัตถุดิบโดยใช้ฐานภูมิปัญญาเดิมทำให้ ได้ผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ การจัดการความรู้ของกลุ่มส่งผลให้กลุ่มได้มีการพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชน แปรรูปเสื่อกกบางพลวงให้เป็นแหล่งศึกษา อบรมให้ความรู้กับชาวบ้านและนักเรียนที่สนใจเข้ามาเรียนรู้ การไปออกร้านในงานต่างๆ เช่น ที่เมืองทองธานี เพื่อเผยแพร่สินค้า จำหน่ายสินค้า การประกวดสินค้า ถือเป็นการประชาสัมพันธ์อีกรูปแบบหนึ่งที่ทำให้กลุ่มได้พบเห็นสินค้าจากที่อื่นๆ ที่มีความแปลกใหม่ และได้นำความรู้นั้นมาประยุกต์ให้เข้ากับวัตถุดิบของตน เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ก้าวไปข้างหน้า อย่างไม่หยุดยั้ง ส่งผลให้ภูมิปัญญาดั้งเดิมได้รับการยกระดับและมีความมั่นคงขึ้นในระดับหนึ่ง ซึ่งในการออกแบบลวดลายเพื่อต่อยอดภูมิปัญญานั้น ได้ลายจำนวน 4 ลาย ได้แก่ ลายที่ 1 ลายยอดฉัตร ลายที่ 2 ลายแฉวงหางนกยูง ลายที่ 3 ลายสายสัมพันธ์ และลายที่ 4 ลายล้อมลาวัญ ซึ่งเป็นการพัฒนา ลวดลายใหม่ให้มีความสวยงาม ทันสมัย เหมาะสมในการใช้งานตามความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑาทิพย์ ปุระมงคล (2547) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาและพัฒนาลวดลาย เสื่อกกจันทบูร ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารวบรวมประวัติความเป็นมา กรรมวิธีการผลิต รูปแบบและลวดลายเสื่อกกจันทบูร เพื่อพัฒนาลวดลายใหม่ให้มีความสวยงาม ทันสมัย เหมาะสมกับการใช้งานตามความต้องการของผู้บริโภค ออกแบบพัฒนาลวดลายเสื่อกกจันทบูร 3 รูปแบบ คือ รูปแบบธรรมชาติ รูปแบบเรขาคณิต และรูปแบบอิสระ

ในส่วนของการออกแบบเพื่อต่อยอดภูมิปัญญาเดิมนั้นได้นำเอาองค์ความรู้ด้านศิลปกรรม ที่เป็นประโยชน์ มาใช้พัฒนางานศิลปหัตถกรรมทอเสื่อกกจันทบูร โดยเน้นในด้านการออกแบบ งานประยุกต์ศิลป์ ซึ่งจากการเก็บข้อมูลและการลงพื้นที่เพื่อทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาในการสร้างสรรค์ หรือการออกแบบที่ทำให้ไม่ได้รับความนิยมเท่าที่ควร ด้วยการสำรวจความคิดเห็นของประชาชน หรือนักท่องเที่ยวที่สนใจในสินค้างานประยุกต์ศิลป์จากเสื่อกกจันทบูรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จากการสุ่ม โดยเจาะจงสถานที่ เลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ จำนวน 50 คน ด้วยแบบสอบถามปลายปิดประกอบ ภาพถ่าย เพื่อให้ได้ข้อมูลความคิดเห็นที่มีต่อการออกแบบงานประยุกต์ศิลป์จากเสื่อกกจันทบูรรูปแบบเดิม และความต้องการ ในการพัฒนารูปแบบใหม่ด้วยแบบสอบถามที่มีการกำหนดคำตอบให้และประมาณค่า จากนั้นนำผลการศึกษาที่ได้มาดำเนินการวิเคราะห์ สังเคราะห์และจัดปฏิบัติการเพื่อออกแบบและพัฒนา งานประยุกต์ศิลป์จากเสื่อกกจันทบูร โดยผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัยและนักศึกษาสาขาวิชาศิลปกรรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ชั้นปีที่ 2 ซึ่งสอดคล้องกับวิธีการดำเนินงานวิจัยของ เพ็ญศรี เจริญวานิช และคณะ (2545) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาตลาดสินค้าของที่ระลึก เพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยศึกษาวิจัยพฤติกรรมการซื้อสินค้าของที่ระลึก ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของที่ระลึก ชนิดและรูปแบบของสินค้าของที่ระลึก ที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว ปัญหาและอุปสรรคในการซื้อสินค้าของที่ระลึก และแนวทางการพัฒนาตลาดสินค้าของที่ระลึก เพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตอนบน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสำรวจภาคสนามโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวตามสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

จากการเก็บข้อมูล ได้รูปแบบแนวทางของงานประยุกต์ศิลป์จากสื่อจันทบูรแนวทางต่างๆ ที่มีลักษณะต่างกันทั้งในด้านรูปแบบ เทคนิควิธีการ ประโยชน์ การใช้งาน จำนวน 10 รูปแบบ ได้แก่ ภาพปะติดประดับผนัง นาฬิกา แขนวนผนัง กระจาปาสตรี ตุ๊กตา กล่องอเนกประสงค์ แก้ว ตะกร้าใส่ของ เบ็ดเตล็ด ที่ใส่โปสการ์ด กระจาบอกใส่กระจาด และสมุดโน้ต เมื่อได้ภาพร่างของงานประยุกต์ศิลป์จากสื่อจันทบูร จำนวน 10 แบบแล้ว ได้จัดทำแบบประเมินเพื่อวัดระดับความเหมาะสมของการออกแบบภาพร่างต้นแบบในการออกแบบงานประยุกต์ศิลป์จากสื่อจันทบูรรูปแบบใหม่ ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านการออกแบบ จำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินความคิดเห็นความเหมาะสมในรูปแบบของงานประยุกต์ศิลป์จากสื่อจันทบูรที่สอดคล้องกับประโยชน์ใช้งาน ความสวยงาม และความต้องการของผู้บริโภค จัดทำต้นแบบงานประยุกต์ศิลป์จากสื่อจันทบูรรูปแบบใหม่ แล้วนำไปสำรวจความพึงพอใจกับประชาชนหรือนักท่องเที่ยวที่สนใจที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จากการสุ่มโดยเจาะจงสถานที่ ได้แก่ ศูนย์ศิลป์สื่อบางสระแก้ว กลุ่มทอเสื่อกกสุริยา ตำบล บางสระแก้ว อำเภอแหลมสิงห์ และศูนย์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านการทอเสื่อ ศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านทอเสื่อกกบ้านเสม็ดงาม หมู่บ้านเสม็ดงาม ตำบลหนองบัว จังหวัดจันทบุรี เลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ จำนวน 100 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีช่วงอายุ 31 - 40 ปี มีรายได้ต่อเดือน 20,001 - 30,000 บาท มีความพึงพอใจในภาพรวมในต้นแบบงานประยุกต์ศิลป์จากสื่อจันทบูรรูปแบบใหม่ มากที่สุด ได้แก่ ภาพปะติด ประดับผนัง นาฬิกาแขวนผนัง กระจาปาสตรี ตะกร้าใส่ของเบ็ดเตล็ด แก้ว กล่องอเนกประสงค์ ตุ๊กตา ที่ใส่โปสการ์ด กระจาบอกใส่กระจาด และสมุดโน้ต ตามลำดับ

การวิจัยเรื่องการออกแบบเพื่อพัฒนางานประยุกต์ศิลป์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น : ศิลปหัตถกรรมทอเสื่อจันทบูรนี้ เป็นการต่อยอดองค์ความรู้ด้านศิลปกรรมที่เป็นประโยชน์สำหรับชุมชนฯ ด้วยความร่วมมือของกลุ่มผู้ผลิตและคณะวิจัยที่ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์บนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสู่การออกแบบที่มีรูปแบบ รูปทรง ลวดลาย สี ประโยชน์การใช้งานที่รองรับต่อความต้องการของผู้บริโภคที่จะนำมาใช้ได้อย่างเหมาะสม และนำไปสู่การผลิตและจำหน่ายโดยก่อให้เกิดรายได้จากงานศิลปหัตถกรรมทอเสื่อจันทบูรมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐควรร่วมมือกันฟื้นฟู ส่งเสริมและพัฒนาในกลุ่มผู้ทอเสื่อ สนับสนุนอย่างต่อเนื่องในการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงภายในและภายนอกชุมชน ให้มีความรู้ความเข้าใจในบริบทของชุมชน ให้ชุมชนได้เรียนรู้ตนเองและสังคมภายนอกเพื่อปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคม และความต้องการของผู้บริโภค

2. ควรมีการจัดสิทธิบัตรของการออกแบบและสร้างตราสินค้า (แบรนด์) เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่า การสร้างตราสินค้าจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยทำให้ลูกค้าระลึกถึงลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นและคุณภาพของสินค้าได้โดยง่าย รวมถึงเป็นประโยชน์สำหรับการทำประชาสัมพันธ์ในกรณีที่ลูกค้าต้องการที่จะซื้อในครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรมีการศึกษาเพื่อปรับปรุงและพัฒนารูปแบบงานประยุกต์ศิลป์จากสื่ออินเทอร์เน็ตให้มีรูปแบบที่หลากหลายแปลกใหม่ มีประโยชน์ใช้สอยเหมาะกับการใช้งานในชีวิตประจำวันได้มากขึ้น
2. ในการออกแบบงานประยุกต์ศิลป์จากสื่ออินเทอร์เน็ตควรคำนึงถึงผู้บริโภคในยุคปัจจุบันที่ครอบคลุมทั้งกลุ่มผู้บริโภควัยผู้ใหญ่ วัยรุ่น และชาวต่างชาติ

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. ควรนำงานวิจัยไปบูรณาการกับการเรียนการสอนกับนักศึกษา เช่น ในรายวิชาศิลปะพื้นฐาน การออกแบบของที่ระลึก การออกแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อให้คนรุ่นใหม่ตระหนักและเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาให้เกิดการอนุรักษ์ และช่วยกันหาแนวทางในการพัฒนางานประยุกต์ศิลป์จากสื่ออินเทอร์เน็ตต่อไป

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี